

13 februarie 2008 - Jurnalul național - "Precizări/ Trasee, încurcături și interpretări ale arhivelor comunismului/ Securitatea nu și-a filmat arhiva decât pe jumătate"

Semnează: Lavinia Betea

"Fără programe de guvernare și identitate ideologică distinctă, partidele politice au transferat dezbaterile pe terenul confruntării cu trecutul. Prezentăm în cele ce urmează o discuție cu domnul George Cristian Maior, directorul SRI, despre alfa și omega politicii românești - producția de rapoarte, note, informări și sinteze a Securității.

Jurnalul Național: Pe dvs., domnule director al SRI, v-a 'abordat' cineva pe tema costurilor 'manevrei' de 'asanare morală' a societății cu ajutorul arhivelor comunismului?

George Maior: Eu am mai afirmat că până la urmă jocul violent cu morala se poate întoarce împotriva unor inițiatori de concepte de morală, în sens absolut. Si din punctul acesta de vedere vorbim despre consecințele unor acțiuni legate de predarea arhivelor, de studierea dosarelor. Problema așa-ziselor costuri este o cu totul altă chestiune. Din prisma calității pe care o am, de director al Serviciului Român de Informații, eu nu interpretez aceste norme și nici nu formulez judecăți de valoare absolută în legătură cu fenomene exterioare Serviciului.

I: Bănuiesc că aveți totuși o sinteză asupra costurilor fenomenului reprezentat de instituțiile ce au ca obiect de activitate 'moștenirea' comunismului subvenționate din buget public...

R: Următorul lucru mă preocupă și o spun franc: acest Serviciu Român de Informații, din punct de vedere tehnic, a fost depozitarul unei imense arhive a Securității. A unei alte instituții decât SRI, fapt care trebuie subliniat în mod clar.

I: Când SRI-ul și-a asumat arhiva defunctei Securități, s-a pus implicit în postura... moștenitorului legitim! S-au făcut și niște 'corecții' avantajoase: arhiva DIE - ce fusese parte a arhivei Securității, a devenit 'moștenirea' SIE care a scos-o de sub incidența regulilor succesiunii Securitate-SRI.

R: Da. Mai sunt și alte instituții de depozitare ale unor arhive, poate chiar mai interesante.

I: Numiți-le, vă rog, dvs.

R: De exemplu, Ministerul Apărării și armata. Care sunt și au fost depozitarii unor arhive din zona de contrainformații militare, extrem de interesante. Dar și Ministerul Justiției cu Direcția a VI-a care este chintesența, dacă ar fi să facem o analiză, a ceea ce ar putea să reprezinte ideea de poliție politică în România. Pentru că acolo se concentra și se finaliza tot până la urmă - în Justiție; într-un fel sau altul, influențată de acțiunea Securității.

I: Toate procesele și acuzațiile politice.

R: Se vorbește foarte puțin despre aceste arhive care nu sunt în sfera Serviciului.

I: Sau deloc. Cazul arhivei Ministerului Culturii unde sunt informațiile privind patrimoniul...

R: Aș prefera să vorbesc despre ceea ce, așa cum spuneți dvs., ar putea fi considerat ca parte a moștenirii asumate de Serviciu. Filozofia și practica mea de când am fost numit directorul SRI nu a fost să apreciez arhivele ca o moștenire proprie, ci din

perspectiva unei gestionări tehnice, a unei custodii pe care ne-am asumat-o într-adevăr și de care dorim, ca instituție, să ne degrevăm complet. Drept pentru care am dispus o reevaluare drastică a tot ceea ce aveam atunci, din punct de vedere al arhivei, inclusiv pe zona mai sensibilă a securității naționale actuale a României. Am cerut ca inclusiv acestea să fie reevaluate după niște criterii mai largi și eventual predate. Astfel încât, pot să spun acum că ajungem într-adevăr să transmitem această moștenire celor care pot să o analizeze, să o interpreteze prin prisma consecințelor sale morale sau imorale.

I: La cine vă referiți?

R: La cei care analizează în mod oficial arhiva - CNSAS. Si mai departe, la opinia publică...

I: Interpretatorii aceștia oficiali - CNSAS-ul amintit - și-au epuizat rezerva de credibilitate. Discreditarea a început prin certificatele 'de bună purtare' eliberate în condițiile unei informații incomplete. Au desăvârșit-o prin 'meciurile' jucate la televiziuni de către cele două echipe - 'democrații' și 'conservatorii', ambii plătiți pentru prestație la fel de generos din bugetul public...

R: Eu nu-mi permit să fac judecăți de valoare din această poziție. Singurul meu criteriu, sub care pot să evaluez într-un fel sau altul acțiunea acestui Serviciu, se bazează pe faptul că vorbim de o instituție nouă care a fost nevoită să gestioneze tot acest bagaj. Un labirint de memorie sau cum doriți să-l denumiți... Arhiva, în liniile sale esențiale, a fost predată. Am rămas cu o serie de dosare din sfera siguranței naționale, pe care le reevaluăm, conform unor criterii mai largi, în comisiile mixte SRI-CNSAS.

I: Securitate națională sau siguranță națională - un concept cu atât de multe sensuri și uzanțe! Ce înseamnă pentru dvs.?

R: Un exemplu foarte clar, după părerea mea - dosare care se referă la persoane care au legături în acest spațiu larg de securitate internațională din care facem parte și care ar putea afecta, într-un fel sau altul, o anumită relaționare sau funcționare a statului român în procesele externe actuale.

I: Iată cum ajungem - în opoziție cu promisiunea adevărului, asanarea morală etc. - la 'izvorul nesecat' de inspirație al jurnaliștilor și analiștilor și... la beleaua căzută pe instituții ale justiției, serviciilor speciale sau armatei.

R: Pentru mine și dimensiunea etică face parte din interesul național. Există două modalități de a defini interesul național. Una propusă de un personaj care ne-a vizitat recent țara - Henry Kissinger - care vedea interesul național într-o dimensiune neutră din punct de vedere axiologic. Si una care e prevalentă acum, mai ales după terminarea 'războiului rece', în lumea post-modernă, unde interesul național este dezvoltat și din perspectiva unor criterii morale și valorice și unde securitatea națională încorporează și dimensiunea securității individuale, a cetățeanului. Când mă refer la păstrarea unui număr infim de dosare, am avut în vedere și acest aspect derivat dintr-o abordare extinsă a conceptului interesului național.

I: Inseamnă atunci că dosarul lui Ion Iliescu, Traian Băsescu, al lui Petre Roman, Adrian Severin și al celorlalte personaje, care contează în articulația noastră euro-atlantică vor fi bine protejate, pe motiv de interes național.

R: Dacă ar exista un dosar Ion Iliescu sau Traian Băsescu l-am transmite la CNSAS...

I: Imi spuneți, indirect, că nu există...

R: Am spus 'dacă am avea...'

I: In concluzie, SIE a preluat o arhivă intangibilă?!

R: Nu aş vrea să vorbesc în numele Serviciului de Informații Externe. Si Direcția externă a Securității era un departament extrem de autonomizat. Din punct de vedere al acestor fenomene pe care le-ați menționat, pot să afirm foarte clar că poate cu excepția Germaniei, dar 'problema STASI' e mai complicată, am mers mai departe decât orice stat din Europa Centrală. Repet, eu nu emit judecăți de valoare din această postură. O să las memoriile mele judecățile de valoare care cred că vor fi foarte interesante.

I: Nu mă îndoiesc că veți scrie memorii foarte interesante. V-am citit editorialele din revista 'Cultura' și mi-au plăcut... Va fi după încheierea mandatului la SRI sau când veți atinge așa-zisa vârstă de memorialist?

R: Poate când îmi voi termina mandatul. Vom vedea.

I: Trebuie lămurit și alt aspect foarte important pentru tema în discuție: microfilmele care s-au făcut arhivelor Securității. Intr-un interviu acordat ziarului nostru, Ion Stănescu, fost șef al Securității, spunea că după evenimentele din Cehoslovacia din 1968, Ceaușescu a decis să protejeze o parte din conținutul arhivelor prin microfilmarea lor. Dar - zicea el - arhivele n-au fost integral microfilmate. Vocile unor purtători de titluri și competențe de... actualitate afirmă însă public că arhivele Securității au fost transferate integral pe microfilme.

R: Am să vă ofer informația cât mai exactă. Până în decembrie 1989 Securitatea microfilmase 50% din dosarele clasate.

I: 50% din dosarele clasate! Si restul lor?! Dar cele și mai interesante, aflate în lucru...?!

R: Conform legii, acum predăm și microfilmele.

I: Si cartotecile?

R: Absolut. Tot.

I: Adică absolut tot ce-a mai rămas din ele. S-a făcut vreo anchetă la nivelul SRI cu ceea ce a dispărut? Există o evidență?

R: In timp vom vedea aceste lucruri... Aici intrăm într-un labirint al informației, dacă vreți să folosesc o figură de stil. Sunt dosare în dosare, nume în alte dosare, ramificații... Cred că metafora 'sălbăticia oglinzilor' a lui T. S. Elliot, folosită de un fost șef al contraspionajului american, este adecvată cu privire la modul complex de reflectare a realității din aceste dosare. Eu cred, empiric vorbind, căci pe mine personal nu m-a pasionat niciodată studiul arhivei, poate doar pe anumite situații înainte de 1940 - deci, eu cred că, așa cum erau construite dosarele, până la urmă s-au arhivat într-un fel de labirint - nume de persoane pot să apară în orice dosare, nu neapărat în cele ale persoanelor în cauză. In practică însă, nu cred că este așa, că numele fiecărui cetățean al României de atunci poate să apară într-un dosar sau altul. Si de aici, interpretarea trebuie să fie extrem de critică, pentru a putea decela toate nuanțele referitoare la fiecare caz concret. E poate prea curând pentru interpretarea finală. Tocmai, dacă s-ar fi predat arhiva mai repede - și aici, am propria mea părere - dacă ar fi existat voința de a se degreva noua instituție a SRI de arhivă în anii '90, probabil că n-am mai fi acum în această situație, pentru că între timp s-ar fi decantat lucrurile mai bine. Dar iată, la aproape douăzeci de ani, se predă arhiva. Din acest punct de vedere începe prima etapă masivă de analiză în spațiul public, dincolo de ceea ce fac instituțiile legal abilitate, ca CNSAS-ul. Deci sunt primii ani cu implicații mai serioase pe acest palier. Dacă s-ar fi predat acum optsprezece ani, ar fi fost și în analiză, poate, mai multă înțelepciune, mai puțină ură sau pasiune.

I: Dosarul lui Ion Iliescu este sau nu microfilmata?

R: Tot ce este microfilmata va fi predat.

I: Nu spuneți dacă este sau nu... și dac-ar fi, intră sub incidența 'siguranței naționale' în sensul amintit de dvs... Nu vom ști din arhive nici cum au crescut 'arbori rotați' din 'mlădițele' cominterniștilor Vass ori Răutu, apăruți cu cettenie sovietică pe pmnt românesc...

R: Nu pot vorbi despre aceste lucruri...

I: S-a creat o imagine: cum că președintele CSAT primește la birou vraful de dosare adus la comandă și le 'clasifică': 'acesta-l dăm, acesta nu sau încă nu...!'

R: Nimeni nu și-ar putea permite un asemenea risc, credeți-mă! Sau dacă cineva și l-a permis, tot se va afla odată. Nimic nu poate fi ascuns pentru vecie.

I: In ce măsură 'campania de purificare' va avea efecte morale?

R: Teoretic, într-o anumită perspectivă, morala este cea pe care o convenim noi, cu toții, din punct de vedere social. Acțiunea materială, tehnică, efectivă de predare trebuia însă făcută. Si a existat voința, în sfrșit s-a realizat. Mai departe....

I: Vă referiți la acțiunea de condamnare a comunismului?

R: Mă refer la acțiunea de predare a arhivei. Mai departe, fiecare poate să condamne și comunismul și nazismul, într-un fel sau altul, dintr-un unghi sau altul. Ce vreau să spun este că timpul va regla în mod natural aceste aspecte... Imaginați-vă situația inversă, că toate dosarele ar fi fost păstrate de fiecare instituție și, în spiritul nostru de a construi situații ipotetice, conspirații de tot felul, de a vedea oameni în posturi diferite, am fi speculat permanent pe această chestiune. Stiind că o instituție de informații are tot acest depozit la îndemn, ce ar mai fi rămas din acea instituție?

I: Nu se putea - practic - în birocrăția secolului XX. S nu uit însă întrebările 'de la cititorii noștri': Cine ne ascultă telefoanele? Cine ne controlez corespondența electronică?

R: Noi. Suntem singurii care o putem face legal. Si dacă SRI-ul o face, acest demers este unul excepțional, argumentat prin prisma riscurilor la adresa securității naționale. Altcineva cine?!

I: Inseamnă că SRI este... omnipotent, omniprezent!

R: Nu, există și instituții cărora noi le asigurăm, din punct de vedere tehnic, acest tip de operațiuni - Justiția, Parchetele, Ministerul de Interne, Ministerul Apărării... Nimeni nu poate să asculte fără mandat judecătoresc. Din punct de vedere tehnic, noi acordăm asistență tehnică acestor instituții numai dacă există un asemenea mandat. Foarte puține persoane sunt ascultate. De regulă, cei care apar la televizor și spun că simt că telefonul le este ascultat sunt cei mai neinteresanti din punctul de vedere al Serviciului, pentru că noi protejăm securitatea națională, nu interesele private ale unora sau altora....

I: Anul trecut cte mandate de ascultare au fost?

R: Foarte puține...

I: Restul, care 'simt', ar trebui să se ducă la psihanalist... sunt paranoici?!...

R: Da, unii ar cam trebui. Sau au un interes de a spune public acest lucru, de a se autovictimiza."